

‘JE ZIET ZE OPFLEUREN’

De opmars van woongroepen voor oudere migranten

Het aantal oudere migranten in Nederland zal tussen nu en 2020 bijna verdubbelen. Deze ouderen wonen vaak driehoog-achter, in slechte woningen. Het risico dat ze vereenzamen is groot. In woongroepen kunnen ze onder één dak wonen met mensen met dezelfde roots en hun moedertaal spreken. Veel ouderen fleuren hierdoor op. Maar de ontwikkeling van de woongroepen vergt een lange adem. Zonder de juiste begeleiding komen ze niet van de grond.

VERONIQUE HUIJBREGTS



FOTO: ROBIN UTRECHT/ANP

Niet alleen Nederlandse ouderen, maar ook ouderen met een migrantenachtergrond vormen steeds vaker samen een woongroep. Den Haag zette meer dan twee decennia geleden de trend. Hier is de eerste woongroep voor oudere migranten – in dit geval Surinaams-Hindoestaanse ouderen – opgericht. Veel Hindoestaanse ouderen woonden bij hun kinderen, maar die situatie zorgde voor spanningen, vertelt Rosemay Samadhan, in die tijd werkzaam bij de Vereniging Groepswoon Door Ouderen (GDO). ‘De *extended family* brokkelde af. Grootouders pasten wel op de kleinkinderen, maar hun rol was steeds meer uitgehold. Plus dat men met elkaar in een te kleine woning zat. De ouderen wilden zelfstandig wonen.’ Samadhan bracht deze Hindoestaanse ouderen voor een woongroep bij elkaar. Toen er een geschikt pand vrijkwam, begeleidde ze hen bij het opzetten. In 1992 was de eerste woongroep voor oudere migranten in Nederland een feit. Anno 2010 telt Den Haag er twaalf. De gemeente wil jaarlijks minstens twee woongroepen voor deze doelgroep opzetten, als onderdeel van haar beleid ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen.

SOCIAAL WEEFSEL

Ook in de andere grote steden zijn gemeentes en woningcorporaties betrokken bij het organiseren van woongroepen voor oudere migranten. Over het land verspreid zijn er nu woongroepen voor Javaanse en creoolse Surinamers, Kaapverdische en Arubaanse ouderen, ouderen van Indische afkomst, Vietnamezen, Chinezen, Iraniërs, Molukkers, Turken en Marokkanen. Bij het Aedes Actiz Kennis-

OUDERE MIGRANTEN

Volgens prognoses van het CBS uit 2009 groeit het aantal niet-westerse 55-plussers van ruim 180.000 naar 340.000 in 2020. Surinamers vormen met 5 procent de grootste groep, gevolgd door Marokkanen en Turken (4 procent) en overige niet-westerse allochtonen (zo'n 3 procent). Onder deze laatste groep vallen onder meer vluchtelingen uit Vietnam, Irak, Iran, Afghanistan en Somalië.

◀ Het aantal oudere migranten in Nederland neemt snel toe.

‘ALS JE HART VRIJ IS, VOELT JE LICHAAM BETER’

Nelly Chan (66 jaar) migreerde vanuit Indonesië via Hong Kong naar Haaksbergen. Nu woont ze met haar man in woongroep Foe Ooi Leeuw in Amsterdam Zuid-Oost. ‘Ik wilde graag in Amsterdam wonen. Daar konden de kinderen ons makkelijker bezoeken. Toen een kennis me over dit project vertelde heb ik gevraagd of mensen uit een dorp zich ook mochten inschrijven. Dat mocht. Ik wist niet dat het om een woongroep ging, wel dat er alleen Chinezen gingen wonen. We wonen hier nu ruim twee jaar. Ik kende in het begin niemand. De meeste bewoners komen uit Suriname. Zij spreken *Hakka*, maar dat ken ik ook. Het is een groot verschil met Haaksbergen. Ik heb het hier zo druk! Tijd is er niet genoeg! Ik trek er vaak op uit, ga op reis met de Chinese ouderenvereniging. In huis doen we regelmatig dingen samen, vooral in de zomer, samen koken of zo, en we vieren alle Chinese feestdagen. Als iemand zegt: ik ga naar de markt of apotheek, dan gaan we vaak samen. Ik ken hier nu veel mensen, voel me minder eenzaam, hoef niet ver te reizen om mensen te ontmoeten. Met Chinese mensen kun je goed delen wat je voelt. Met Nederlandse mensen is dat moeilijker, die begrijpen je niet zo goed, dat is een andere cultuur. Maar hier heb ik alléén contact met Chinese mensen. Dat vind ik wel een beetje jammer.

Tweemaal per week is er een spreekuur. Een Chinese vrouw helpt ons met problemen, lastige brieven en zo. De brieven van de regering: dat is voor mij hoofdpijn! Ik heb veel last gehad van maagzuur, mijn gal is eruit, mijn knieën zijn versleten. Maar hier ga ik eropuit, ik laat het hondje uit, neem de fiets. Ik voel me beter dan vroeger. Als je hart vrij is, voelt je lichaam beter.’



FOTO: GOEDELÉ MONNENS

‘Uiteindelijk wil je dat ouderen de regie over hun sociale en zorgsituatie in eigen hand nemen’

centrum Wonen-Zorg schat men het totale aantal rond de honderd.

Lineke Breukel van GDO publiceert binnenkort een onderzoek naar de ervaringen van mensen in woongroepen. ‘Die zijn over het algemeen erg positief,’ zegt zij. ‘De meeste geïnterviewden zeggen dat ze niet meer buiten de gemeenschap willen wonen. Ze ervaren weer iets van het sociale weefsel van vroeger. Ze delen dezelfde achtergrond, kunnen in hun eigen taal met elkaar praten en herinneringen ophalen. Vooral vrouwen voelen zich heel veilig.’ Dat is ook de ervaring van Samadhan: ‘Je ziet ze opfleuren. Als je het goed organiseert is het een mooie woonvorm voor de oude dag.’

Met uitzondering van een woongroep van Vietnamese vluchtelingen in Hoorn zijn er nog geen groepen specifiek voor

oudere vluchtelingen. De woongemeenschap is een initiatief van de Werkgroep Ouderenhuisvesting Vietnamezen, die een einde wilde maken aan de grote mate van eenzaamheidsgevoelens bij Vietnamese ouderen. In het ontwerp is rekening gehouden met specifieke culturele wensen. Zo heeft elk appartement een gebedsaltaar waarmee de voorvaders kunnen worden geëerd. Sociologe Lucy Hagen, die voor Pharos onderzoek deed naar eenzaamheid onder oudere vluchtelingen (zie o.a. *Phaxx* nummer 3) merkt op: ‘De vluchtelingen die ik heb gesproken, hebben zeker behoefte aan contact met mensen uit hun eigen groep. Maar ze zijn weinig mobiel en kunnen de reis om elkaar op te zoeken vaak niet betalen.’

Naarmate het aantal woongroepen groeit, raken steeds meer oudere mi- ▶

Het duurt minimaal drie en vaak vijf jaar of meer voor alles in kannen en kruiken is

► granten geïnteresseerd. Door de mond-tot-mondreclame ontstaat soms vanzelf een gemeenschap die met elkaar verder wil. Zeker in Den Haag werkt die 'reclame' uitstekend. Volgens Lineke Breukel zijn er in deze stad al stevige wachtlijsten. 'We zouden zo weer een woongroep voor Marokkanen kunnen opzetten. Maar de geschikte locatie vinden is een probleem. Iedereen wil in het centrum wonen. En de grond daar is zo schaars en duur dat de huren veel te hoog worden.'

LANGE ADEM

Niet overal gaat het zo vlot en vanzelf als in Den Haag. In andere steden komen de wooninitiatieven veelal van mensen om de ouderen heen. In die gevallen probeert bijvoorbeeld een moskeebestuur of een

ouderenconsulent mensen voor het idee van een woongroep te winnen. Zo namen medewerkers van het Amsterdams Steunpunt Wonen Marokkaanse ouderen mee op excursie naar een Marokkaanse woongroep in Den Haag.

In het verdere ontwikkelingsproces zijn voorlichting, begeleiding en een lange adem onontbeerlijk. De zelfredzaamheid van ouderen is soms beperkt en er is een behoorlijke dosis vaardigheden nodig om het einddoel te bereiken. Behalve dat er een lijst met gegadigden moet komen, moeten er gesprekken worden gevoerd met woningcorporaties en gemeenten.

In woongroepen kunnen ouderen onder één dak wonen met mensen met dezelfde roots

Bovendien dienen er afspraken te komen over beheer en bestuur, de toewijzing van de woningen en de huisregels. Het duurt minimaal drie en vaak vijf jaar of meer voor alles in kannen en kruiken is. Veel belangstellenden haken af vanwege dit lange wachten. Soms is ook de hoogte van de huur reden om zich terug te trekken.

GROEP SMEDEN

Dat de ontwikkeling een paar jaar kost, hoeft niet erg te zijn. Het kost nu eenmaal tijd om een echte groep te smeden. De mensen op de wachtlijst gaan beseffen dat groepswoon geen vrijblijvende zaak is. Ze moeten samen een bestuur vormen, de gemeenschappelijke ruimte beheren en activiteiten organiseren. Hoe ouder de gemiddelde leeftijd, des te lastiger het is om

'IK KAN OVERAL WONEN'

Luís Maduro (62) woont sinds vier jaar in Aqua Marino, een woongroep voor Antilliaanse en Arubaanse ouderen die sinds 1996 bestaat. 'Na achttien jaar in Nederland ben ik teruggegaan naar Curaçao. Ik heb ook in Colombia gewoond. Toen mijn zaak failliet ging ben ik teruggekomen naar Nederland. Mijn kinderen wonen hier. Ik had een kamer in Amsterdam, maar hier kwam een plaats vrij voor mijn zuster. Toen die besloot in Curaçao te blijven, kon ik ertussen komen. Dat was een mazzeltje. Geen idee dat het

een woongroep was. Ik kende hier niemand. Toch was het geen grote stap voor me. Ik kan overal wonen.

Vrijwel meteen ben ik voorzitter van het bestuur geworden. Bijna niemand wilde dat doen en ik wilde wat zaken veranderen. Bijvoorbeeld de regel dat je kinderen of kleinkinderen niet mochten blijven. Daar was ik het niet mee eens. Kinderen en kleinkinderen zijn de vreugde van je leven. En je moest 55-plus zijn om hier te mogen wonen. Dat hebben we veranderd in 50-plus. Kijk, ouderen zijn niet meer zo actief en in zo'n woongroep heb je juist behoefte aan actieve mensen. Voor het bestuur en om activiteiten te organiseren. Maar de meeste mensen willen dat alles voor hen wordt gedaan. Dat is wel teleurstellend.

We kennen elkaar allemaal. 's Zomers zitten we in de tuin te kletsen en organiseren we barbecues. We maken busreizen, vieren verjaardagen en kerstmis in onze gemeenschappelijke ruimte. De mannen spelen samen domino. We delen dezelfde cultuur. Als je rond etenstijd bij iemand aanbelt, kun je altijd aanschuiven.

We steunen elkaar, maar een bewoner moet niet te veel afhankelijk worden van zorg van andere groepsleden. Je moet een ander niet tot last zijn. Er komen hier wel eens mensen voorlichting geven over de zorg. Als ik hulp nodig heb, ga ik daarheen waar ik hulp kan krijgen.'

mensen hiertoe bereid te vinden. De minimumleeftijd, die elders op 55 ligt, is daarom in Den Haag omlaag gebracht naar 50.

Ook na de start kunnen woongroepen niet zonder begeleiding. De recent gestarte groep Andalus voor oudere Marokkanen in Slotervaart krijgt daarom nog een tijd begeleiding van het Amsterdams Steunpunt Wonen. In Den Haag heeft elke groep een eigen beheerconsulent voor de technische zaken. GDO verzorgt daarnaast de sociaalmaatschappelijke begeleiding. Lineke Breukel: 'We organiseren algemene ontmoetingsdagen om de zelfredzaamheid te vergroten.' Want om zelfredzaamheid dient het te draaien bij de begeleiding. 'Geef bewoners de tools om het zelf te doen,' adviseert ook Samadhan. 'Zaken overnemen is uit den boze. Je moet jezelf overbodig maken.'

Hoewel woongroepen meestal dicht in de buurt liggen van zorginstellingen, is de drempel voor migranten nog hoog, zegt Breukel. Daarom koppelt men in Den Haag netwerken voor zorg- en welzijn aan de woongroepen. Het contact kan bijvoorbeeld bestaan uit voorlichting in de gemeenschappelijke ruimte over gezondheidsonderwerpen als valpreventie of de Wet maatschappelijke ondersteuning. Belangrijk is bovendien om bewoners wegwijs te maken in de sociale kaart van de buurt. 'Uiteindelijk wil je dat ze de regie over hun sociale en zorgsituatie in eigen hand nemen', zegt Breukel. ●

Veronique Huijbregts is journaliste en tekstschrijver.



FOTO: GOEDEL MONNENS